

Волков Д.О.
*аспірант кафедри соціально-економічної географії
і регіоназнавства імені Костянтина Немця
Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
м. Харків, Україна*

ВПЛИВ ВІЙНИ НА СТАН ГОТЕЛЬНОЇ ІНДУСТРІЇ УКРАЇНИ. СТРАТЕГІЇ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇЇ ПОВОЄННОГО РОЗВИТКУ

Війни, які відбуваються на території країни, мають глибокий руйнівний вплив на економіку, призводять до пошкодження і знищення інфраструктурних, промислових, культурних і соціальних об'єктів та стають причиною вимушеної міграції. Руйнування інфраструктури, соціальної сфери, укладу життя громадян та порушення економічної діяльності зумовлюють невизначеність і нестабільність, стримують інвестиції і торгівлю, посилюють бідність і безробіття та перешкоджають соціально-економічному розвитку країни в цілому, її окремих регіонів і галузей економіки.

Широкомасштабна збройна агресія російської федерації проти України має значний негативний вплив на населення і економіку України в цілому та туристичну привабливість і потенціал туристичної галузі України зокрема. Згідно з даними «Звіту про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України станом на початок 2024 року» Київської Школи Економіки (KSE): «З початку військової агресії росії, відповідно до задокументованих втрат, в Україні зазнали ушкоджень 348 релігійних об'єктів, 771 будинок культури/палаці культури, 83 музеї, 157 готелів/ресторанів, які переважно знаходяться в 14 областях країни: Дніпровська, Донецька, Житомирська, Запорізька, Київська, Луганська, Львівська, Миколаївська, Одеська, Сумська, Харківська, Херсонська, Чернігівська та м. Київ. Станом на початок 2024 року прямі збитки, завдані інфраструктурі сфер культури, релігії та туризму, складають \$2,4 млрд. Загалом від початку війни пошкоджено чи зруйновано щонайменше 1804 об'єкт культури, 348 релігійних споруд, 343 об'єкти спорту, 164 – туризму.» [4]. Серед найбільш цінних втрат цієї війни, які мають велику культурну, історичну цінність та туристичну привабливість, є Свято-Успенська Святогірська лавра, яка внесена до реєстру пам'яток UNESCO, музей Григорія Сковороди, Миколаївський міський палац культури «Корабельний», Маріупольський драматичний театр, Харківський національний академічний театр опери та балету ім. М. В. Лисенка, Музей старожитностей у Чернігові, Харківський будинок "Слово" та багато інших.

Негативного впливу війни зазнала і готельна індустрія України. Зменшилась кількість подорожуючих, зменшилась кількість готелів, суттєво знизився обсяг реалізованих послуг. Аналізуючи щорічні звіти Державної служби статистики України можна окреслити таку динаміку зміни основних показників готельної індустрії під впливом війни (аналіз даних [1]):

Таблиця 1

Кількість суб'єктів господарювання за видами економічної діяльності «готелі і подібні засоби тимчасового розміщування» (по п'яти регіонах України із найбільшою кількістю готелів станом на 2021 рік (побудовано за [1])

	2021 рік	2022 рік	2023 рік
Україна	4903	4082	4475
Одеська область	616	476	468
м. Київ	606	514	542
Львівська область	570	589	682
Закарпатська область	355	327	383
Івано-Франківська область	337	346	417

Таблиця 2

Обсяг реалізованих послуг за видами економічної діяльності «готелі і подібні засоби тимчасового розміщування» (по чотирьох регіонах України із найбільшим обсягом станом на 2021 рік (побудовано за [1])

	2021 рік млн грн	2022 рік млн грн	2023 рік млн грн
Україна	15 120	7 380	10 829
м. Київ	5 614	2 870	3 738
Львівська область	2 208	1 857	2 626
Одеська область	1 330	239	377
Івано-Франківська область	1 062	667	1 420

Наведені у таблицях вище дані показують, що за час війни:

- майже на 10% знизилась кількість суб'єктів, що активно ведуть економічну діяльність у готельній індустрії;
- збільшилася кількість готелів, розташованих у західних регіонах країни;
- майже на 30% зменшився обсяг реалізованих суб'єктами готельної індустрії послуг по Україні;
- відбувся перерозподіл часток регіонів у загальному обсязі реалізованих послуг тимчасового розміщення у готелях та мотелях, при цьому частка готелів, розташованих у західних регіонах суттєво зросла, збільшились обсяги, а частка Одеської області критично зменшилась.

При цьому, аналізуючи обсяги реалізованих послуг, треба зауважити, що частково суми 2022-го та 2023-го років були забезпечені за рахунок зимового «довоєнного» відпочинку на початку 2022-го року та здоров'я готельних послуг. Так згідно звіту Державної служби статистики України «Індекси цін виробників послуг у 2022-2023 р.р. до попереднього року», у 2022-му році ціни на послуги готелів та подібних засобів розміщення зросли на 9%, у 2023-му – на 10,4%, загалом за 2022-2023 роки на 20,5% [1].

Падіння показників діяльності готельної індустрії відбулося через:

- бойові дії, неможливість вести діяльність або безпекові ризики, в тому числі через відсутність бомбосховищ;

– тимчасову окупацію низки туристично привабливих регіонів України (азовське узбережжя, частина чорноморського узбережжя, Асканія-Нова, Олешківські піски, тощо);

– зниження рівня ділової активності в країні і зменшення рівня користування послугами готелів під час службових відряджень і бізнес-поїздок;

– суттєве зниження рівня внутрішнього туризму через зміщення фокусу громадян з дозвілля на безпеку і оборону;

– закриття авіасполучення, закриття кордонів з РФ та Республікою Білорусь, об'єктивні та спеціалізовані обмеження на пересування країною.

Треба зазначити, що падіння галузі через війну могло б бути значно глибшим, проте внутрішня міграція населення від війни зі сходу у центр та на захід країни, включення готельної індустрії в забезпечення оборонних потреб країни, а також низка історичних особливостей української готельної індустрії та галузі туризму зіграли стримуючу роль. Серед таких особливостей можна перелічити наступні:

– навіть у мирні часи готельна індустрія України була здебільшого орієнтована на внутрішнього клієнта, частка іноземців серед осіб, що користувалися послугами українських готелів, завжди була досить низькою. Наприклад, за даними Держстату протягом 2019 року загальна кількість осіб, що перебували у колективних засобах розміщування типу готелів і мотелів склала майже 5,5 млн, при цьому іноземців серед них було лише 896 тис (близько 16%). А під час пандемії у 2020-му кількість іноземних відвідувачів українських готелів взагалі склала лише 100 тис [1]. Тому суттєве зниження потоку іноземних туристів не мало серйозного впливу на стан галузі. До того ж кількість іноземців, що тимчасово перебувають на території України під час війни (іноземні урядові організації, місії, волонтерські рухи і організації, міжнародні організації, тощо) є об'єктивно значною (статистика станом на сьогодні є закритою) і певною мірою компенсує готельній індустрії малу кількість іноземних туристів;

– історично більша кількість готелів була зосереджена у західних областях, Києві та Одесі. Так від загальної кількості діючих у 2021-му році суб'єктів господарювання із видом економічної діяльності «діяльність готелів і подібних засобів тимчасового розміщування» лише 15% були розташовані у регіонах, де ведуться активні бойові дії, лише 14% - на сході і 22,4% - на півдні (причому 60% з яких – в Одесі) [1].

Говорячи про сьогоднішній стан галузі, можна зазначити, що за рахунок дії перелічених вище чинників та здатності українського готельного бізнесу швидко і адекватно реагувати на виклики готельна індустрія почала відновлюватися вже у 2023-му році. За даними Державного агентства розвитку туризму України у 2023-му році туристична галузь України сплатила 2049,5 млн грн податків, що на 32% більше, ніж у 2022-му, та лише на 8% менше, ніж у 2021-му році. 64% із суми надходжень до бюджету за 2023 рік сплатили готелі (1303,6 млн грн). Ця сума майже у півтори рази перевищила показник 2022-го року та стала майже аналогічною тій, яка була сплачена готелями у 2021 році (1 млрд 288 млн 616 тис. грн). Динаміка зберіглась і на 1-й квартал

2024 року - спостерігається зростання на 19% кількості платників податків готельної індустрії, продовжує зростати сума надходжень до бюджету. [2]. А серед результатів дослідження «Огляд готельного ринку України 2024», проведеного Ribas Hotels Group, зазначаються такі моменти, що позитивно характеризують відновлення готельної індустрії:

- зростає кількість готелів (+9,1%), мотелів (+10,7%);
- збільшується сегмент готелів під управлінням національних операторів, зокрема у Буковелі, Львові, Вінниці, Хмельницькому. Росте також кількість міжнародних готелів (Park Inn by Radisson Troitska, Mercure Kyiv Congress, Aloft / SkyLoft, Best Western Plus Market Square Lviv);
- завантаженість номерного фонду в Україні стабілізувалася на рівні 34-38%, а в окремих регіонах 60-70% (Львівська, Івано-Франківська, Закарпатська області), що співставно із показниками провідних центрів туризму світу;
- деякі українські готельні мережі (Reikartz, Premier Hotels, Ribas Hotels) розширили свою діяльність на міжнародні ринки (Казахстан, Узбекистан, Грузія, Угорщина, Індонезія, Польща та Молдова) [3].

Той факт, що готельна індустрія в цілому витримала удар війни, та позитивна динаміка її відновлення, дають привід оптимістично оцінювати перспективи галузі у найближчі роки. Також треба зазначити, що війна, яка вже третій рік тримає Україну на перших шпальтах новин по всьому світу, є ще й своєрідним інструментом популяризації України, просування бренду «Україна» (досить демонстративним у цьому контексті є досвід Грузії, де згідно висновку Департаменту з туризму та курортів Грузії по наслідкам війни з РФ у 2008 році, конфлікт сприяв тому, що Грузія стала значно більш відомою іноземним туристам, тому що до конфлікту лише 2-3 відсотки населення світу чули про Грузію, а після війни Грузія відчула шалений сплеск туризму та впізнаваності у світі). Проте тут потрібна стратегія формування у світі іміджу гостинної і безпечної (після закінчення війни) країни на противагу постійним негативним меседжам держави – агресора. Також серед стратегій, які забезпечать галузі післявоєнний сталий розвиток можна окреслити наступні:

- загальнодержавні безпекові стратегії: гарантії непоновлення бойових дій, діяльність по розмінуванню територій в регіонах, що потенційно забруднені вибухонебезпечними предметами, тощо;
- загальнодержавні стратегії відновлення економіки, інфраструктури та інвестиційного клімату, стратегії сталого регіонального розвитку, що забезпечать відновлення активності бізнесу і кількості подорожуючих у службових і комерційних справах (у тому числі іноземців), наприклад, створення спеціальних (вільних) економічних зон, особливо в регіонах, які мають найбільший індустріальний потенціал і зазнали найбільш руйнівного впливу війни (Харківська, Запорізька області);
- загальнодержавна стратегія та регіональні ініціативи з фізичної та психологічної реабілітації учасників бойових дій та інших категорій населення, що постраждали внаслідок війни, через внутрішній туризм, оздоровлення в українських курортних та рекреаційних зонах;

– стратегія військово-патріотичного виховання молоді, регіональні ініціативи з організації військового туризму, формування нових туристичних маршрутів із відвідуванням місць бойових дій і віддання шани полеглим героям – оборонцям України;

– сприятливий інвестиційний клімат для збільшення кількості мережевих готелів, в тому числі міжнародних.

В якості висновка можна сказати, що війна для готельної індустрії України стала важким випробуванням, призвела до суттєвого зниження економічних показників та часткового переформатування регіональної структури, проте завдяки внутрішнім міграційним процесам в країні, історичним особливостям регіонального розвитку галузі і професійним діям бізнесу, падіння було стабілізоване у 2023-му році, з 2024-го року відмічається відновлення галузі, та за умов реалізації низки загальнодержавних, регіональних і галузевих стратегій та ініціатив готельна індустрія України цілком може розраховувати на оптимістичні сценарії подальшого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Kyiv School of Economics. Звіт про прямі збитки інфраструктури від руйнувань внаслідок військової агресії росії проти України за рік від початку повномасштабного вторгнення. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: https://kse.ua/wp-content/uploads/2023/03/UKR_Feb23_FINAL_Damages-Report-1.pdf

2. Державна служба статистики України. Галузева статистична інформація. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.ukrstat.gov.ua/>

3. Державне агентство розвитку туризму України. Динаміка податкових надходжень по областях за перше півріччя 2024 року. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.tourism.gov.ua/blog/dinamika-podatkovih-nahhodzhen-po-oblastyah-za-pershe-pivrichchya-2024-roku>

4. Огляд готельного ринку України 2024. Ribas Hotels Group. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ribashotelsgroup.ua/blog/rezulytati-issledovaniya-obzor-gostinichnogo-rinka-ukraini-2024/>

Голованенко І. К.
студент гр. БЕМ-1321а,
Куниця К. В.
кандидат технічних наук, доцент кафедри
туризму і готельно-ресторанного бізнесу
Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»
м. Харків, Україна

АНАЛІЗ СУЧАСНИХ ТЕНДЕНЦІЙ В ДИЗАЙНІ ІНТЕР'ЄРІВ ЗАКЛАДІВ ГОСТИННОСТІ

Інноваційні тренди та рішення у дизайні закладів гостинності є результатом соціокультурних змін, технологічних досягнень, економічної та